

KOTKA, KOTKANSAARI

TOIVO PEKKASEN PUISTO

ARKEOLOGINEN VALVONTAKAIVAUS 2010-2011

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Toivo Pekkasen puisto
Kaupunginosa/kortteli/tontti:	285-4-9908-4
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen valvontakaivaus
Kohteen ajoitus:	1790-1900-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo 670554-72, ikoo 349640-56
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	2.8.-29.10. 2010, 4.8-11.10. 2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 800 m ²
Tutkimuksen kustantaja:	Kotkan kaupunki
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	KM 2010087:1-41/MV
Valokuvamateriaali ja sen säilytyspaikka:	YLEV51844:1-345/KyM
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	43 s.
Kaivauskertomuksen liitteet:	3 kpl sekä kaksi karttaliitettä
Kaivauskertomuksen kopiot:	Museovirasto/Helsinki/Haminan toimipiste, Kotkan kaupungin kaavoistustoimisto, Kymenlaakson museo
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto, Kotka
Aikaisemmat tutkimukset:	Arkeologinen valvontakaivaus 2008. Kymenlaakson museo. Marita Kykyri. Arkeologinen valvontakaivaus 2009. Kymenlaakson museo. Marita Kykyri.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo vastasi elo-lokakuussa 2010 suoritetusta arkeologisesta valvontakaivauksesta Kotkansaarella sijaitsevan Toivo Pekkasen puiston alueella. Valvontatyö tuli ajankohtaiseksi kun puistoalueella aloitettiin laaja-alaiset saneeraustyöt, joiden yhteydessä puiston käytävät, valaisimet, penkit sekä roskakorit kunnostettiin/uusittiin ja alueelle kaivettiin kosteikkoallas salaajaputkineen sekä neljä puunistutuskuoppaa.

Toivo Pekkasen puisto on Museoviraston rakennushistorian osaston laatimassa kaupunki-arkeologisessa inventoinnissa luokiteltu kokonaisuudessaan 1-luokan kohteeksi, jossa on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen (1790-1850-luku) aikaisia kerrostumia. Kymenlaakson museon puistoalueella 2000-luvulla suorittamien arkeologisten valvontatöiden yhteydessä on alueelta löytynyt myös koskemattomia Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia löytöineen. Tästä johtuen Museovirasto edellytti puistosaneeraukseen liittyvän kaivutyön suorittamista tarvittavilta osin arkeologisena valvontana. Museovirasto ja Kymenlaakson museon sopivat keskenään siitä, että museo vastaisi kaivutyön seurannasta ja siihen liittyvästä arkeologisesta dokumentoinnista.

Kymenlaakson museo seurasi ja dokumentoi saneeraukseen liittyviä maankaivutöitä koko syksyn 2010 ajan ja jatkoi dokumentointia vielä elo-lokakuussa 2011, jolloin puiston itänurkkaus saneerattiin. Vuoden 2010 valvonnan yhteydessä tehdyt havainnot tukivat puistoalueella tehtyjen aiempien valvontakaivausten arkeologisia tutkimustuloksia. Niiden perusteella Ruotsinsalmen aikaista koskemattonta kulttuurikerrostumaa on säilynyt ennen kaikkea puistoalueen keskustassa ja pohjois- ja koillisosissa, kun sen sijaan puiston lounaissivustalta vanhimmat kerrokset ovat tuhoutuneet sinne rakennetun Eteläpuistokadun linjalta.

Työn luonteesta johtuen saatiin arkeologisia löytöjä talteen niukasti, mutta vanhimmat niistä paljastuivat alueen stratigrafisesti alimmista kerroksista ja ovat yhdistettävissä alueen Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen. Ruotsinsalmen kerrostumasta otettiin talteen Kotkansaarelle tyypillistä kaupunkiarkeologista talousjätettä: slaavilaista keramiikkaa, punasavikeramiikkaa, fajanssia sekä pullo- ja tasolasia.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. PUISTOALUEEN HISTORIAA	5
3. KENTTÄTYÖ-, DOKUMENTOINTI- JA MITTAUSMENETELMÄT	10
4. TUTKIMUSALUEET	11
5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET	13
5.1. KÄYTÄVÄ 1 - LOHKO I/II	14
5.1.1. Maapilarit MP 1-6	14
5.1.2. Saneerauskohteet K 500-502	18
5.2. KÄYTÄVÄ 3 - LOHKO III/IV	20
5.2.1. Maapilarit MP 7-19	21
5.2.2. Saneerauskohteet K 503-506	28
5.2.3. Salaojakaivannot 1-2	30
5.3. KÄYTÄVÄ 2 - LOHKO II/III	32
5.3.1. Maapilarit MP 20-23	32
5.3.2. Saneerauskohde K 507	35
5.4. KÄYTÄVÄ 4 - LOHKO IV/I	36
5.4.1. Maapilarit MP 24-25	36
5.4.2. Saneerauskohteet K 508-510	37
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	39
7. YHTEENVETO	40
8. LÄHDELUETTELO	42
8.1. Painamattomat lähteet	42
8.2. Painetut lähteet	43
8.3. Sanomalehdet	43
9. LIITELUETTELO	43

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo vastasi elo-lokakuun 2010 aikana suoritetusta arkeologisesta valvontakaivauksesta Kotkansaarella sijaitsevan Toivo Pekkasen puiston alueella (kuva 1). Valvontatyö tuli ajankohtaiseksi kun Kotkan kaupungin puistotoimi aloitti alueella laaja-alaiset saneeraustyöt. Saneerauksen yhteydessä puistokäytäviä levennettiin ja varustettiin nupukivisin vesiurin. Käytävien vanha ja roudan pahoin vaurioittama asvalttipinnoite poistettiin ja korvattiin kauttaaltaan betonikivipinnoitteella. Lisäksi osa puiston valaisimista uusittiin ja puistonpenkkien paikat varustettiin betonikivikatteella. Puistokäytävien varteen asennettiin myös uudet roskakorit ja puistoon kaivettiin neljä puunistutuskuoppaa sekä allas kosteikkaa varten. Viimeksi mainittuun liittyen puiston keskusta kaivettiin myös kaksi salaojaa (Kaupunkilehti Ankkuri 21.4. 2010 ja 4.8. 2010, KySa 5.8. 2010).

Puiston saneeraustyöt jatkuivat vuoden 2011 elokuussa, jolloin aloitettiin puiston Koulukadun ja Kymenlaaksonkadun kulmauksen saneeraustyöt. Tässä yhteydessä varsinaisen puiston istutusaluetta laajennettiin Koulukadun suuntaan ja paikalla ollut asvalttipinnoite vaihdettiin betonilaattakatteeseen. Katujen kulmaukseen oli jo 1950-luvun alussa rakennettu kioskikellaritiloineen, joka sittemmin oli purettu (Rakennuspiirustukset). Varsinaista arkeologista valvontaa ei puiston E-nurkkauksen kaivutöiden yhteydessä tarvittu, mutta Kymenlaakson museo seurasi ja dokumentoi saneeraustöiden etenemistä syksyn aikana mm. valokuvaamalla.

Ennen puistosaneerauksen alkamista dokumentoi allekirjoittanut valokuvaamalla heinäkuussa 2010 koko Toivo Pekkasen puiston alueen sen silloisessa asussa. Saman vuoden elo-lokakuun aikana suoritetusta arkeologisesta valvonnasta sekä siihen liittyvästä dokumentoinnista, samoin kuin syksyn 2011 töiden dokumentoinnista vastasi allekirjoittanut. Puistoalueella suoritetusta yleiskartoituksesta vastasivat puolestaan mittausetumiehet Jouni Koho ja Meri Rautiainen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin marras-joulukuussa 2011. Allekirjoittanut vastasi kaivauskertomuksen ja sen liitteiden laatimisesta ja löytöjen luetteloinnista (KM 2010087: 1-41; liite 2) sekä kaivauksen valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51844:1-345; liite 1). Meri Rautiainen työsti puistosaneerauksen yhteydessä taltioidut mittausaineistot ja laati niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat no: 1-2, liite 3).

2. PUISTOALUEEN HISTORIAA

Koulu-, Kymenlaakson-, Eteläpuisto- ja Keskuskadun rajaaman, Toivo Pekkasen puistona nykyisin tunnetun alueen (80x110m) puistohistoria on varsin lyhyt, ainoastaan 40 vuotta. Kartalla alue esiintyy ensimmäisen kerran kuitenkin jo 1790-luvulla, jolloin Ruotsinsalmen linnoituskaupungin asutusta varten Kotkansaarelle kaavoitettiin runsaan 60 hehtaarin kokoinen alue. Vanhoihin asemakaavakarttoihin liittyvien asukasluetteloiden perusteella tiedetään, että nykyisen puiston alueella sijaitsi 1700- ja 1800-luvun taitteessa kymmenkunta tonttia, joilla asui mm. pietarilainen kauppias, kaleerikirvesmies sekä useita aliupseereja, matruuseja sekä kaksi majoitusmestaria (Hakanpää 2007:13, 35, 57; Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801; kuva 2).

Ruotsinsalmien merilinnoitus menetti pian sotilaallisen merkityksensä, sillä Suomen sotaa seuranneen Haminan rauhan yhteydessä (1809) valtakunnan raja siirtyi. Kotkansaarelle asemakaavoitettu kaupunkimainen yhdyskunta rakennuksineen alkoi rappeutua ja autioitua. Kotkan- ja Hovinsaaren linnoitusalueen sekavista maanomistussuhteista johtuen katsottiin alue aiheelliseksi kartoittaa, ja työn suoritti maanmittari C. G. Aminoff vuonna

1844 (Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. C. G. Aminoff 1844; Karta Beskrifning).

Ruotsinsalmen yhdyskunnan loppu oli kuitenkin jo käsillä, ja varsinainen kuolinisku sille oli englantilaisten tekemä, Krimin sotaan liittynyt hävitysretki, jonka yhteydessä vuonna 1855 lähes kaikki Kotkansaarella sijainneet siviili- ja sotilasarakennukset tuhoutuivat. Seurauksena oli linnoituksen lakkauttaminen (Rosén 1953:71, 79-81).

Kuva 1: Toivo Pekkasen puiston sijainti Kotkansaarella (vihreä ympyrä). Virastokartta. Kotkansaari. Mk 1:15 000.

Kuva 2: Vuoden 1801 kartalle on rajattu punaisella kehyksellä alue, joka vastaa nykyistä Toivo Pekkasen puistoa. Kartan keskivaiheilla oikealla erottuu myös Ruotsinsalmen asutuksen halki kulkenut kuivatuskanava, joka laskee kartassa ylhäällä vasemmalla näkyvään Mutalahteen.

Punaisen kehyksen sisässä näkyy nykyisen puistoalueen halki NW-SE-suunnassa kulkenut katu, jonka molemmin puolin Ruotsinsalmen aikaiset asuintontit rakennuksineen sijaitsivat. Karttaan liittyvästä asukasluettelosta käy ilmi tonttien omistajat.

Vuoden 2010 valvontakaivauksen yhteydessä paljastui Ruotsinsalmen aikaista kulttuurikerrostumaa nykyisen puistoalueen keskijä pohjoisosasta. Kartalla nämä alueet sijaitsivat tonteilla 85-86 sekä 139. Asukasluettelon perusteella ne omistivat 3. eskaaderin matruusi Nikolai Osipov (tontti 85), nuorempi aliupseeri Alempij Grigorjev (tontti 86) ja kaleerikirvesmies Vasili Vasiljev (tontti 139).

Pohjoinen on kartalla suoraan ylhäällä.

(Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin.

Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D.

Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Neljä vuotta hävitysretkeä myöhemmin päivätystä asemakaavakartasta käy ilmi, että nykyisen Toivo Pekkasen puiston Koulukadun puoleisella sivustalla sijaitsi vuonna 1859 kenraali Svartshkovin perikunnan omistama iso tontti, jolle ei kuitenkaan ole merkitty asuinrakennuksia. Samainen perikunta omisti myös toisen ison tontin välittömästi edellisestä tontista luoteeseen, ja se sijaitsi nykyisen Keskuskoulun tontilla. Tälle tontille on asemakaavakartalla merkitty kaksi rakennusta. Kenraali Svartshkovin perikunnan hallussa olleet tontit sijaitsivat välittömästi Mutalahteen laskeneen kanavan länsipuolella vierekkäisissä kortteleissa, joissa tontteja omistivat myös mm. majuri Djankin, luutnantinrouva Syvorotkina, puutarhuri Surini sekä talonpojat Osipov ja Alfors (VIK 3).

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1879 Ruotsinsalmen raunioille perustettiin Kotkan kaupunki. Kaupungin ensimmäisen vahvistetun asemakaavan laati komissioni-maanmittari Konstantin Järnefelt vuonna 1878, mutta Kotkansaaren ensimmäinen "asemakaava" on jo vuosilta 1866-67 (kuva 3). Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin "Kotkan esikaupungista" laatima kaavasuunnitelma (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och häräd af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter).

Nykyinen Toivo Pekkasen puisto sijaitsee Reuterin kaavasuunnitelmassa villatontti VI:n alueella, jonka omisti tohtorinna Aleksandrine Ahlstubbe (Kotka Stads tomtebok 1884). Järnefeltin vuoden 1878 asemakaavassa puistoalue sijaitsee jo asemakaavoitetulla alueella korttelissa 26 ja Karl Appelbergin vuonna 1891 laatimassa kaavassa silloisten Katariinankadun ja Konstantinin kadun kulmauksessa korttelissa 64 (Planritning öfver Kotka stad i Kymmene socken och häräd af Wiborgs län. Upprättad år 1878 af Konstantin Järnefelt; Planritning öfver Kotka Stad i Kymmene socken och häräd af Wiborgs län. Uppgjord år 1891 af Karl Appelberg).

Asemakaavakartoissa on nykyisen Toivo Pekkasen puiston alue suunniteltu asuinkortteliksi kaupungin ensimmäisestä kaavasta lähtien, ja siellä sijaitsikin vuosien saatossa yksittäisiä asuinrakennuksia, joskaan mitään täyteen rakennettua asuinkorttelia alueesta ei koskaan ehtinyt tulla. Alue säilyi aina 1950-luvulle saakka lähes luonnontilassa, pensasta ja puuta kasvavana saarekkeena ympäröivien asuinkorttelien keskellä. Vuonna 1959 alueella suoritettiin työllisyystöinä koneellista raivausta, jonka yhteydessä alueen kivikoita ja pensaikkoa raivattiin (Eteenpäin 15.9.1959).

Asuinrakennuksia ei nykyisellä puistoalueella enää 1900-luvulla sijainnut, mutta siellä on vuosikymmenten saatossa sijainnut muutamia tilapäisluontoisia rakennuksia ja rakennelmia. Näistä voi mainita mm. kevytrakenteisen makkaranmyyntikojun, joka rakennettiin vuonna 1968 aivan puiston pohjoisnurkkaukseen. Puiston itänurkkaan, Koulukadun suuntaisesti, oli puolestaan jo vuonna 1950 rakennettu pohja-alaltaan 52 m²:n kokoinen kioski. Lisäksi puiston Kymenlaakson kadun sivustalla on 1950-luvulla sijainnut myös minigolf-kenttä (620 m²) lipunmyyntikojuineen (Rakennuspiirustukset).

Nimi "Toivo Pekkasen puisto" esiintyy ensimmäistä kertaa nykyisen puistoalueen merkityksessä vasta Olli Kivisen Kotkansaarta varten vuonna 1964 laatimassa asemakaavaluonnoksessa. 1960-luvun kaavaluonnoksessa, joka vahvistettiin vuonna 1969, nykyisen Toivo Pekkasen puiston länsiosaan suunniteltiin myös kaupungin uutta kirjastotaloa, joka ei kuitenkaan koskaan toteutunut. Samaan kaavaan liittyen poistettiin silloisen Eteläpuistikadun luoteispää ja se muutettiin jalankululle varatuksi katualueeksi (Kivinen 1964:42, 45).

Kuva 3: Nykyisen Toivo Pekkasen puiston alue on merkitty K. Reuterin vuoden 1866/67 karttaan punaisen kehyksen sisälle. Kartalla erottuu vielä sama poikkikatu, jonka varrella Ruotsinsalmen aikaiset asuinrakennukset (kuva 2) aikoinaan sijaitsivat.

Saman kadunpätkän varteen on C.G. Aminoff vuonna 1844 merkinnyt kaksi asuinrakennusta, joiden omistajiksi ilmoitetaan "kenraali Schvertskoff" ja "Maximoff," mutta muutoin alue näyttää sitten Ruotsinsalmen päivien autoituneen ja olleen käytössä lähinnä kasvi-, pelto- ja joutomaana.

Kuitenkin vielä K. Reuterin 1860-luvun karttaan on kadun varteen merkitty yksittäisiä asuinrakennuksia ja kaivo.

(Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter.

Alkuperäinen kartta: KA/Sisäasiainministeriön kartta-arkisto).

Arkeologisia tutkimuksia ei Toivo Pekkasen puiston alueella ole tehty ennen vuotta 2008, jolloin Kymenlaakson museo vastasi alueella suoritetusta arkeologisesta valvontakaivauksesta. Valvontatyön aikana alueelle kaivettiin 49 puunistutuskuoppaa, jotka dokumentoitiin. Valvonnan yhteydessä selvisi, että puistoalueen stratigrafia oli yksinkertainen ja kulttuurikerroskasvu heikko, mikä selittyy alueen Ruotsinsalmen ajan jälkeisellä käyttöhistorialla ja asutuksen vähäisyydellä. Kaivauksen yhteydessä havaittiin, että Ruotsinsalmen aikaista kulttuurikerrostumaa oli säilynyt puistoalueen keskustassa ja koillissivustalla, mutta että vanhimmat kerrokset olivat tuhoutuneet puiston lounaissivustalta, sinne rakennetun Eteläpuistokadun ja sen puistokäytävän linjalta (Kykyri 2008).

Vuonna 2009 puistoon kaivettiin jälleen puunistutuskuoppia, tällä kertaa yhteensä 14 kappaletta. Kymenlaakson museo valvoi ja dokumentoi tälläkin alueen kaivutöitä, mutta Istutuskuoppien mataluudesta johtuen kuopista paljastui pääasiallisesti ainoastaan 2000-luvun kerroksia. Kolme istutuskuopista kaivettiin kuitenkin steriiliin pohjamaahan saakka ja niistä paljastui 1900-luvun täyttösavikerros sekä lohkokivitäyttö, joista molemmista tehtiin havaintoja jo vuonna 2008 puistoon kaivettujen puunistutuskuoppien yhteydessä (Kykyri 2009).

3. KENTTÄTYÖ-, DOKUMENTOINTI- JA MITTAUSMENETELMÄT

Valvontakaivauksen pääasiallisena tarkoituksena oli dokumentoida ja selvittää Toivo Pekkasen puiston alueella vielä mahdollisesti koskemattomina säilyneiden Ruotsinsalmen aikaisten kerrostumien ja rakenteiden sijainti, laajuus ja luonne. Tämän vuoksi puiston saneeraustöihin liittyvä maankaivu- ja maanrakennustyö suoritettiin arkeologin valvonnassa.

Kuva 4: Saneeraustyöt alkuvaiheessa. Käytävä 1:n asfaltti on poistettu ja käytävää on ryhdytty leventämään länsisivulta. N. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Valvonnan yhteydessä puistoalueelle tehdyt kaivannot dokumentoitiin valokuvaamalla sekä sanallisin muistiinpanoin. Kaivantojen seinämien dokumentoinnilla leikkausten (maapilarit MP1-25) avulla oli tavoitteena saada kokonaiskuva laajan puistoalueen stratigrafiasta. Jokaiseen saneerauskohteeseen (K 500-510) liittyen suoritettiin perusdokumentointi valokuvaamalla ja kirjallisin muistiinpanoin. Lisäksi määritettiin jokaisen dokumentoidun kaivannon ja kohteen tarkat sijaintikoordinaatit (liitekartat no: 1-2).

Varsinainen maankaivu suoritettiin kaivinkonetraktorilla (Kotkan kaupungin kunnallistekniikka) ja pienempiä kaivausvälineitä kuten lapiota ja lastaa, käytettiin ainoastaan kaivantojen seinämien ja pohjan siistimisessä. Kaivaussyvyys määräytyi kulloisenkin saneerauskohteen omista lähtökohdista ja tarpeista: periaatteena oli että maata poistettiin ainoastaan sen verran kun se saneeraustöiden vuoksi oli tarpeellista. Käytäväalueista maata poistettiin eniten käytävä 1:n alueelta, missä kaivussyvyys vaihteli välillä 30-60 cm. Muiden käytävien alueella kaivussyvyys vaihteli keskimäärin välillä 20-30 cm, mutta oli pienimmillään ainoastaan 10 cm.

Valvonnan yhteydessä otettiin talteen ainoastaan ne löydöt, joiden kerroskuuluvuus oli yksiselitteinen. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että ainoastaan kaivantojen seinämien ja pohjan siistimisen yhteydessä löytyneet, yksilöityihin kerroksiin varmuudella liittyneet löydöt otettiin talteen. Jälkitöiden yhteydessä näistäkin luetteloitiin ainoastaan vanhimmat ja sekoittumattomista kerroksista löytyneet Ruotsinsalmen aikaan ajoittuvat löydöt (KM 2010087:1-41; liite no: 2).

Puistoalueelle ei luotu omaa itsenäistä koordinaatistoa vaan istutuskuopat on kiinnitetty Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (VVJ-järjestelmä). Kaivauksen yhteydessä mitatut korkeudet on määritetty N43-korkeusjärjestelmässä ja yleiskartoitukseen liittyvät mittaukset suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella (Kotkan kaupunkimittaus).

4. TUTKIMUSALUEET

Syksyn 2010 aikana Toivo Pekkasen puistossa suoritettu puistosaneeraus käsitti yhteenlasketulta pinta-alaltaan n. 800 m²:ä (kartta 1). Arkeologisesti dokumentoiduista alueista suurimmat olivat neljä puistokäytäväosuutta, joiden yhteenlaskettu pinta-ala oli n. 700 m²:ä ja yhteenlaskettu pituus n. 260 m.

Puistosaneeraus käynnistyi puiston pohjois-nurkasta, missä ensimmäiseksi kunnostettiin käytävä 1:n alue. Sen jälkeen oli vuorossa käytävät 3 ja 2 mainitussa järjestyksessä sekä viimeisenä puiston W-osassa sijainnut käytävä 4. Samassa yhteydessä kun käytävät levennettiin, niiden pinnoite vaihdettiin asfaltista betonikiveen ja ne varustettiin nupukivisin vesiurin, saneerattiin myös käytävien varrella sijainneita puistonpenkkien, roskakorien ja valaisimien paikkoja. Tässä yhteydessä mm. puistonpenkkien alustat saivat asfaltin sijaan betonikivi- ja roskakorien edustat graniittikivikatteen.

Käytävä 1:ksi nimetty käytäväosuus sijaitsi puistolohkojen I ja II välissä ja se kulki puiston pohjoisnurkasta sen keskustaan. Pituudeltaan käytävä oli 56 m ja sen alkuperäinen leveys oli 4,6-4,8 m. Saneerauksen jälkeen, kun käytävä oli varustettu molemmin puolin kivisin sadevesiurin, oli käytävän leveys 3,8 m, joka oli muidenkin käytäväosuuksien lopullinen leveys. Käytävän varrelta dokumentoitiin kuusi maapilaria (MP 1-6), joiden lisäksi käytävän varrella sijaitsevien puistonpenkin (K 501) ja roskakorin (K 502) paikat kunnostettiin. Käytävän saneeraustöiden yhteydessä kunnostettiin myös Koulukadun sivustalla sijainnut puistonpenkin paikka (K 500).

Käytävä 1:n alueella suoritettu kaivutyö ulottui pääasiallisesti vain alueen pintakerrokseen (20-40 cm) ja tätä syvemmälle maata kaivettiin ainoastaan käytävän N-osassa sijainneen valokaapelioiden alueella (60-70 cm). Dokumentoinnin yhteydessä käytäväalueen 0-pisteenä käytettiin käytävän W-seinämässä sijainnutta MP 1:n kohtaa (N 705704, E 496623), josta etelään päin mitatut etäisyydet kasvoivat.

Käytävä 3 sijaitsi käytävä 1:n ”jatkeena”, lohkojen III ja IV välissä. Käytävä oli puistokäytävistä pisin, peräti 95 m ja sen alkuperäinen leveys oli 4,7-4,9 m. Käytävän varrelta dokumentoitiin kahdeksan maapilaria (MP 7-10, 13-15), joiden lisäksi käytävän varrella sijaitsevien puistonpenkkien (K 504-505) ja roskakorin (K 503) paikat kunnostettiin. Käytävän saneeraustöiden yhteydessä kaivettiin puistolohkoon kosteikkoallas, jonka yhteydessä dokumentoitiin maapilarit MP 11-12. Altaaseen liittyen alueelle kaivettiin myös kaksi salaojakaivantoa (salaojat 1-2) ja niiden lisäksi vielä neljä puunistutuskuoppaa, joiden seinämät dokumentoitiin (MP 16-19).

Käytävän 3:n alueella suoritettu kaivutyö ulottui, samoin kuin muidenkin puistokäytävien yhteydessä, vain puiston pintakerrokseen (20-30 cm). Tätä syvemmälle maata kaivettiin ainoastaan lohko IV:ään kaivetun altaan sekä puunistutuskuoppien MP 16-19 yhteydessä (60-70 cm). Dokumentoinnin yhteydessä käytäväalueen 0-pisteenä käytettiin käytävän W-seinämässä sijainnutta MP 7:n kohtaa (N 705645, E 496606), josta etelään päin mitatut etäisyydet kasvoivat.

Kuva 5: Puisto ennen saneerausta heinäkuussa 2010 käytävä 2:n itäpäästä kuvattuna. Taustalla näkyy käytävä 4. E. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Käytävä 2:ksi nimettiin käytäväosuus, joka sijaitsi puistolohkojen II ja III välissä, ja se kulki puiston itänurkasta sen keskusta. Pituudeltaan käytävä oli 65 m ja sen alkuperäinen leveys oli 4,6-4,8 m. Käytävän varrelta dokumentoitiin neljä maapilaria (MP 20-23), joiden lisäksi käytävän varrella sijaitsevan puistonpenkin (K 507) paikka kunnostettiin. Käytävä 2:n alueella suoritettu kaivutyö ulottui pääasiallisesti vain alueen pintakerrokseen (20-30 cm). Dokumentoinnin yhteydessä käytäväalueen 0-pisteenä käytettiin käytävän S-seinämän ja käytävä 3:n E-seinämän risteyskohtaa (N 705648, E 496611), josta itään päin mitatut etäisyydet kasvoivat.

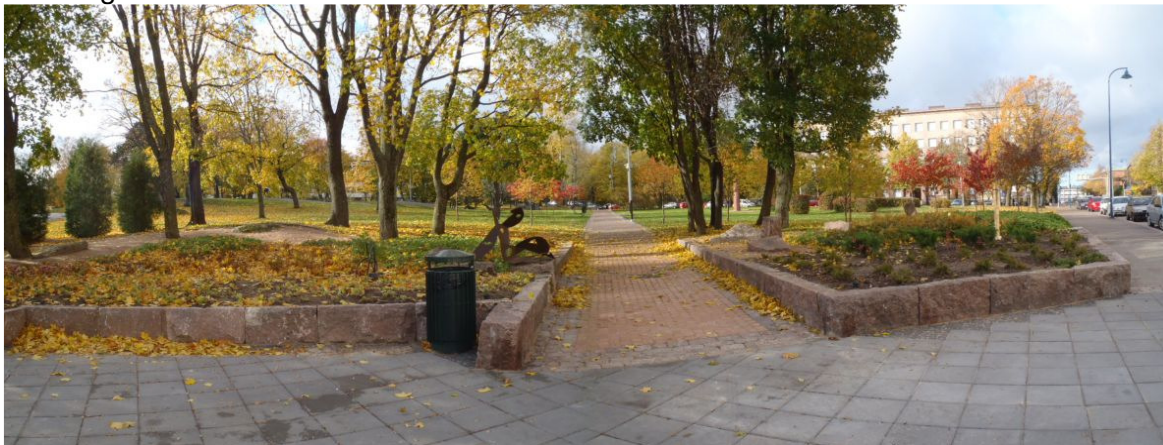
Käytävä 4 sijaitsi käytävä 2:n ”jatkeena”, lohkojen IV ja I välissä. Käytävä oli puisto-käytävistä lyhyin (48 m), ja sen alkuperäinen leveys oli 4,7-4,8 m. Käytävän varrelta dokumentoitiin kaksi maapilaria (MP 24-25), joiden lisäksi käytävän varrella sijaitsevien puistonpenkin (K 509) ja roskakorien (K 508 ja K 510) paikat kunnostettiin. Käytävän 4:n alueella suoritettu kaivutyö ulottui vain alueen pintakerrokseen (20-30 cm). Dokumentoinnin yhteydessä käytäväalueen 0-pisteenä käytettiin käytävän N-seinämän ja käytävä 1:n W-seinämän risteyskohtaa (N 705651, E 496609), josta länteen päin mitatut etäisyydet kasvoivat.

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Puistoalueen stratigrafiaan ja sen käyttöhistoriaan liittyvät havainnot ja tulkinnat esitetään jatkossa kaivantojen tutkimus- ja dokumentointijärjestyksessä, ja ne perustuvat kenttätyön yhteydessä tehtyyn dokumentointiin. Yksittäisten kaivantojen ja niiden kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa jokaisen tutkitun kaivannon yhteydessä samaa runkoa ja järjestystä.

Jokaisesta dokumentoidusta kohteesta ilmoitetaan sen perustiedot: koordinaatit, laajuus sekä z-pinta/-pohja. Kerrokset ja rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko sekä annetaan (kerroksesta/rakenteesta riippuen) yleiskuvaus kerrokseen tai rakenteeseen liittyvistä löydöistä. Yksittäisten kerrosten syntytapaan tai niiden ikään liittyviä tulkintoja ei ole systemaattisesti esitetty lähinnä useimpien kerrosten resentin luonteen ja niiden tutkimusongelman kannalta sekundäärisen merkityksen vuoksi.

Kaivauskertomuksen luvussa 7 esitetään kuitenkin lyhyt yhteenveto Toivo Pekkasen puistossa vuonna 2010 suoritetusta valvonnasta, minkä yhteydessä sen tutkimustuloksia verrataan yleisellä tasolla myös puistossa vuosina 2008-2009 suoritettujen aiempien arkeologisten valvontatöiden tutkimustuloksiin.

Kuva 6: Yleiskuva Toivo Pekkasen puistosta syksyllä 2011 kun puiston itänurkkauksen saneeraus on valmistunut ja alue on saanut uuden betonilaattakatteen. Keskellä käytävät 2 ja 4 saneerattuina. E. Panoraamakuva: KyM/M. Kykyri.

5.1. KÄYTÄVÄ 1 - LOHKO I/II

Kuva 7: Asfalttipäällysteinen käytävä 1 ennen saneerausta. Vasemmalla Federico Asslerin betoniveistos vuodelta 2005. S. Kuva: KyM/M. Kykyri.

5.1.1. Maapilarit MP 1-6

MP 1

Maapilari dokumentoitiin käytävä 1:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705704.144, E 496623.239; z-pinta: +7.72 m.m.p.y.; z-pohja: +7.22 m.m.p.y.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 7.72 m.m.p.y. Nurmen pinnalla esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 10$ mm). Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: likaisenharmaa, savensekainen hiesu, jossa esiintyi joitain puhtaan saven "sattumia". Paikoin rautaoksidisaostumia sisältänyt sekoittunut kerros. Kerros oli havaittavissa käytävä 1:n alueella MP1:stä aina sen ja MP 2:n puoliväliin saakka. Löydöt: resentejä löytöjä: väritöntä tasolasia, väritöntä ja vihreää pullolasia sekä valkoista fajanssia. Kerrospaksuus 20 cm. →

Krs. 2: vaaleanbeige, irtonainen ja rautaoksidipitoinen hiesu. Kerros sisälsi runsaasti särmikästä kiveä, jonka $\emptyset$ oli 1-200 mm. Steriili pohjamaa, jonka pinnalla esiintyi pieniä multalaikkuja. Kerros jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

Kuva 8: Käytävä 1:n N-pää. Dokumentoitu maapilari MP 1 mittatikun (pituus 50 cm) kohdalla. SE.KyM/M. Kykyri.

MP 2

Maapilari dokumentoitiin käytävä 1:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705690.874, E 496619.835; z-pinta: +8.23 m.m.p.y.;
z-pohja: +7.83 m.m.p.y.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 8.23 m.m.p.y. Paksuus 7 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, hiekkainen kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa ja pientä pyöreää kiveä ($\emptyset \leq 5$ mm). Kerroksen paksuus 15 cm. →

Krs. 2: likaisenharmaa, pakkaantunut hiesu, joka oli hieman savensekainen ja paikoitellen sekoittunut. Löydöt: MP 2:n ja MP 3:n välisestä osasta kaivantoa kerroksesta löytyi resentin värittömän, ruskean ja vihreän pullo- ja astialasin lisäksi myös pala slaavilaista keramiikkaa sekä fajanssia, jotka liittyvät Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen (KM 2010087:1-2). Kerrospaksuus 15 cm. →

Krs. 3: vaaleanbeige ja rautaoksidipitoinen hiesu. Kerroksen pinnalla esiintyi multalaikkuja. Steriili pohjamaa, joka jatkui alaspäin.

Koko MP 2:n ja MP 3:n välisessä osassa kaivantoa stratigrafia oli kauttaaltaan yllä kuvatun kaltainen. Maapilareiden välisellä alueella tuli vastaan paikoin jo peruskallion pinta, ainoastaan 20-30 cm:ä puistokäytävän pinnan alapuolelta.

MP 3

Maapilari dokumentoitiin käytävä 1:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705680.891, E 496617.415; z-pinta: +8.57 m.m.p.y.;
z-pohja: +8.17 m.m.p.y.

Kuva 9: Jarmo Matilainen ja Jouni Uotinen Kotkan kaupungin puistotoimesta asentavat käytävä 1:n N-päähän valokaapelia.

Kaapelikaivannon leveys oli 50-60 cm ja sen syvyys enimmillään 60 cm. Runsaan 10 m pituisen kaivannon alueelta tuli paikoin esiin peruskallion pinta, jonka vierellä esiintyi myös pientä, alueen täyttöön käytettyä lohkokiveä.

Tällä kohdalla käytävää kerrokset olivat paikoin sekoittuneita, mutta aivan pohjamaan päältä tuli resenttien löytöjen lisäksi esiin myös löytöjä, jotka ajoittuivat jo Ruotsinsalmen aikaan. S. KyM/M. Kykyri.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +8.57 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, hiekkainen multa, jossa esiintyi runsaasti pientä särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 10$ mm). Kerrospaksuus 10 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea, irtonainen ja hiesuinen multa, joka sisälsi paikoin myös savea. Sekoittunut täyttökerros, jossa esiintyi myös pieniä tiilen- ja hiilenpaloja. Löydöt: kerroksessa esiintyi resentin astialasin lisäksi myös Ruotsinsalmen aikaisia löytöjä: slaavilaista ja punasavikeramiikkaa, koristelematonta, valkoista fajanssia sekä pullolasia (KM 2010087:23-26). Kerrospaksuus 20-30 cm. →

Krs. 3: vaaleanbeige ja rautaoksidipitoinen hiesu. Steriili pohjamaa, joka jatkui alaspäin.

Käytävä 1:n alueella dokumentoitujen maapilareiden MP2 ja MP 3 välisestä osasta puistokäytävää tuli saneeraustöiden yhteydessä peruskallion lisäksi esiin myös rautainen sekä muovinen kasteluputki, jotka kulkivat käytävä 1:n poikki suunnassa NW-SE ja E-W. Putket oli kaivettu 20-40 cm:n syvyyteen, minkä lisäksi alueen kerrokset sekoittuivat entisestään siinä yhteydessä kun MP 4:ään liittyvä N-S-suuntainen ja 50-60 cm:n syvyinen valokaapelioja kaivettiin käytävän alueelle elokuussa 2010. Maapilareiden MP 2:n ja MP 3:n väliseltä alueelta syvyydeltä 40-60 cm (nurmikentän pinnasta alaspäin mitattuna) löytyi steriilin pohjamaan ja kallion päältä löytöjä, jotka olivat pääosin Ruotsinsalmen aikaisia. Harmaasta, saven-, kiven-, ja hiilensekaisesta hiesu-kerroksesta löytyi mm. slaavilaista keramiikkaa ja punasavikeramiikkaa, fajanssia, tasolasia, pullolasia sekä eläinten luita (KM 2010087:3-22).

MP 4

Maapilari dokumentoitiin käytävä 1:n E-sivustalle kaivetusta lampunanturakuopasta. Kaivannon koko oli 1x1,5 m, syvyys 90 cm ja se kaivettiin suuntaan NE-SW.

Keskikoordinaatti: N 705692.952, E 496626.140; z-pinta: +7.91 m.m.p.y.;
z-pohja: +7.01m.m.p.y.

NE-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 7.91 m.m.p.y. Paksuus 5-10 cm. →

Krs. 1: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu, joka oli hieman mullansekainen. Kerrospaksuus 20 cm. →

Krs. 2: kaivannon NE-seinämassä peruskallio ja NW-seinämassä vaaleanbeige, irtonainen ja rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ cm). Steriili pohjamaa, joka jatkui kaivannossa alaspäin.

MP 5

Maapilari dokumentoitiin käytävä 1:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705670.087, E 496614.709; z-pinta: +8.77 m.m.p.y.;
z-pohja: +8.47 m.m.p.y.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +8.77 m.m.p.y. Paksuus 10 cm. →

Krs. 1: mustanruskea, hiekkainen ja ilmava kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa. Kerrospaksuus 12 cm. →

Krs. 2: beige, irtonainen hiesu. Kerrospaksuus 2 cm. →

Krs. 3: harmaanruskea, tahmea ja rautaoksidisaostumien värjäämä savinen hiesu, jossa esiintyi paikoin runsaasti kiviä ($\varnothing$ 5-15 cm) sekä hieman hiilenpaloja. Kerros jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

Kerros 3 oli havaittavissa käytävä 1:n alueella paikoitellen katkelmallisena ja laikukkaana horisonttina maapilareiden MP 5 ja MP 6 välisellä alueella. Kyseessä oli mitä todennäköisimmin sama savinen täyttökerros, joka tavattiin Toivo Pekkasen puiston lohkojen III ja IV alueelta vuonna 2008, kun puistoon kaivettiin kirsikkapuiden istutuskuoppia (Kykyri 2008). Maapilareiden väliseltä alueelta kerroksesta 3 löytyi vuoden 2010 saneeraustöiden yhteydessä resentiin pullolasin lisäksi myös Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen liittyviä löytöjä. Kyseessä oli slaavilaisen keramiikan ja punasavikeramiikan palaset sekä taso- ja pullolasi (KM 2010087:27-31).

MP 6

Maapilari dokumentoitiin käytävä 1:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705653.930, E 496609.678; z-pinta: +9.24 m.m.p.y.;
z-pohja: +8.99 m.m.p.y.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuna:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +9.24 m.m.p.y. Nurmen pinnalla oli särmikästä pientä kiveä ($\emptyset \leq 10$ mm). Paksuus 10 cm. →

Krs. 1: harmaa, pakkaantunut hiesu. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: harmaa, paikoin oranssilaukukas ja rautaoksidipitoinen hiesu. Kerrospaksuus 5-10 cm. →

Krs. 3: tummanharmaa, hieman savensekainen ja pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi runsaasti pientä särmikästä kiveä. Kerros, todennäköinen täyttökerros, jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

5.1.2. Saneerauskohteet K 500-502**K 500**

Saneerattu puistonpenkin paikka, joka sijaitsi Toivo Pekkasen puiston Koulukadun puoleisella sivustalla. Penkin paikka päällystettiin saneerauksen yhteydessä betonikivikatella.

Koko: 3x2 m, suunta NW-SE. Koordinaatit: N 705690.109-705693.627; E 496637.739-496640.771; z-pinta: +7.48 m.m.p.y.; z-pohja: +7.19 m.m.p.y.

Paikalla oli jo aiemmin sijainnut puistonpenkki, jonka paikkaa laajennettiin puisto-saneerauksen yhteydessä. Uutta betonikivikatetta (kivi-/tiilikoko 12,5x26 cm) varten penkin paikkaa syvennettiin keskimäärin 20 cm:ä. Betonikivikate varustettiin kolmelta sivulta punagraniittikivireunuksella, jonka leveys oli 10 cm ja korkeus 3-15 cm.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 7.48 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: harmaa, kivinen hiesu, jonka paksuus oli 10 cm. →

Krs. 2: beige hiesu, joka jatkui kaivannon pohjalta alaspäin. Todennäköisesti steriili pohjamaa.

K 501

Saneerattu puistonpenkin paikka, joka sijaitsi käytävä 1:n E-sivustalla. Penkin paikka päällystettiin saneerauksen yhteydessä betonikivikatella.

Koko: 3,1x1,8 m, suunta N-S. Koordinaatit: N 705680.312-705683.634;
E 496621.440-496623.918; z-pinta: +8.50 m.m.p.y.; z-pohja: +8.30 m.m.p.y.

Paikalla sijaitsi jo aiemmin puistonpenkki, johon liittyvä harmaa betonitiilikate poistettiin saneerauksen yhteydessä ja korvattiin punaruskealla betonikivellä. Uutta betonikivikatetta varten penkin paikkaa syvennettiin keskimäärin 20 cm:ä.

Kuva 10: K 501:n paikka kun vanha betonitiilikate on poistettu. SW. KyM/M. Kykyri.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 8.50 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: harmaa, kivinen ja savensekainen hiesu, jonka paksuus oli 15 cm. →

Krs. 2: beige hiesu, joka jatkui kaivannon pohjalta alaspäin. Todennäköisesti steriili pohjamaa.

K 502

Saneeratun puistokäytävän N-päässä, Koulukadun sivustalla sijaitseva roskakorin paikka. Saneerauksen yhteydessä paikka katettiin harmaa- ja punagraniittisin noppakivin. Roskakorin betonianturan koko oli 30x30 cm.

Koko: 1,3x1,1 m, suunta NW-SE. Keskikoordinaatti: N 705702.476, E 496627.410; z-pinta: +7.56 m.m.p.y.; z-pohja: +7.16 m.m.p.y.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +7.56 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: harmaa, savinen hiesu, jossa esiintyi pieniä kiviä ($\varnothing \leq 5$ cm). Kerrospaksuus 10-15 cm. →

Krs. 2: vaaleanbeige hiesu, joka oli rautaoksidilaikukas. Steriili pohjamaa, joka jatkui alaspäin.

Kuva 11: Käytävä 1 saneerattuna. Vasemmalla näkyy saneerauskohde K 502. N. KyM/M. Kykyri.

5.2. KÄYTÄVÄ 3 - LOHKO III/IV

Kuva 12: Käytävä 3:n N-pää ennen saneeraustöiden aloittamista. Kuvan keskiosassa näkyy roudan asfalttipinnalla aiheuttamia vaurioita. N. KyM/M. Kykyri.

5.2.1. Maapilarit MP 7-19

MP 7

Maapilari dokumentoitiin käytävä 3:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705645.152, E 496606.086; z-pinta: +9.45 m.m.p.y.;
z-pohja: +9.25 m.m.p.y.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: asvaltti, jonka z-pinta = +9.45 m.m.p.y. Paksuus 2 cm. →

Krs. 1: harmaanruskea hiesu, jossa esiintyi pieniä kiviä ($\varnothing \leq 20$ mm). Kerroksen alaosa oli rautaoksidi-pitoinen. Asvaltin alle levitetty pohjustushiesu, jonka paksuus oli 20 cm. Löydöt: ajoitukseltaan resenttejä: väritöntä ja vihreää pullolasia sekä valkoinen fajanssiastian palanen. Kerrospaksuus 18 cm. →

Krs. 2: tummanharmaa, multainen hiesu, josta kaivettiin esille vain kerroksen pinta. Mahdollisesti Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen liittyvä kerros.

MP 8

Maapilari dokumentoitiin käytävä 3:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705634.978, E 496601.011; z-pinta: +9.82 m.m.p.y.;
z-pohja: +9.52 m.m.p.y.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +9.82 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: keskiruskea ja kuohkea kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti männynkaarnaa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: vaaleanharmaa, pulverimainen hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm). Kerrospaksuus 5-10 cm. →

Krs. 3: likaisenharmaa, tiukka savi, jossa esiintyi rautaoksidisaostumia. Todennäköisesti sama puiston keskusta levitetty täyttösavikerros, joka tuli esiin käytävä 1:n S-päästä vuoden 2010 puistosaneerauksen sekä vuoden 2008 kirsikkapuiden istutustöiden (Kykryri 2008) yhteydessä. Kerrospaksuus 15 cm. →

Krs. 4: tummanruskea, pakkaantunut multa, jossa esiintyi tiilenmurenia ja pientä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm) Kerroksen pinta tuli esiin maapilarin edustalta käytäväkaivannon keskustasta ja se oli mahdollisesti Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen yhdistettävä kerrostuma. Kerros jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

Maapilareiden MP 8 ja MP 9 välisen alueen stratigrafia vastasi täysin yllä kuvattua. Puiston nurmikentän alta paljastui kompostimultakerros, jonka alta tuli esiin paksu täyttösavikerros, joka sisälsi runsaasti rautaoksidisaostumia. Käytäväalueelta poistetun asvalttipäällysteen alta tuli esiin harmaanruskea ja kivinen hiesukerros, joka oli levitetty alueelle pohjustukseksi. Hiesukerros puolestaan sijaitsi suoraan savitäyttökerroksen päällä.

MP 9

Maapilari dokumentoitiin käytävä 3:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705607.327, E 496601.751; z-pinta: +10.97 m.m.p.y.;
z-pohja: +10.74 m.m.p.y.

W-profiili: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.97 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, hiekkansekainen ja ilmava kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa ja särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: vaaleanharmaa, kuiva savi, joka oli rautaoksidipitoista. Täyttösavikerros, joka jatkui alaspäin kaivannon pohjalta.

MP 10

Maapilari dokumentoitiin käytävä 3:n W-seinämästä

Keskikoordinaatti: N 705587.238, E 496604.748; z-pinta: +11.54 m.m.p.y.;
z-pohja: +11.24 m.m.p.y.

Kuva 13: Käytävä 3:n keskiosaa lopullisessa kaivussyvyydessään. Asvaltin alle levitetty vanha pohjustushiesu on jätetty paikoilleen ja ainoastaan puistokäytävän reunoja on levennetty ja syvennetty sinne asennettavien nupukivisten vesiurien vuoksi. S. KyM/M. Kykyri.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 11.54 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 2: tummanruskea, ja hiekkansekainen kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa sekä pientä pyöreää kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 3: vaaleanharmaa tiukka savi, jossa esiintyi särmikästä ja pyöreää isoa kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm). 30 cm:n syvyydessä (nurmen pinnasta alaspäin mitattuna) tuli esiin runsaasti pientä kivisälää, joka saattoi olla peräisin alueen peruskallion ammutusta pinnasta. Vuonna 2008 puiston Eteläpuistokadun puoleiselta sivustalta tuli esille mainitun kadun kivillä täytetty pohja sekä peruskallion tasattua pintaa (Kykyri 2008) aivan MP 10:n W-puolelta. Käytävä 1:n kerros 3 oli mahdollisesti samaa katulinjaan liittyvää täyttöä. Kerros jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

Käytävä 2:n maapilareiden MP 9 ja MP 10 välisellä alueella oli stratigrafia pääpiirteissään samanlainen kuin käytävän N-osassakin. Puiston nurmipinnan alla sijaitti kompostimultakerros ja sen alla rautaoksidipitoinen täyttösavikerros, jota syvemmäksi puistokäytävän aluetta ei kaivettu. Kiviä täyttösavihorisontissa alkoi esiintyä MP 9:n ja MP 10:n puolivälistä etelään, aina käytävän S-päähän saakka.

MP 11

Maapilari dokumentoitiin lohkon IV kaivetun altaan S-reunalta. Allas kaivettiin puiston keskiosassa olevan kalliopaljastuman pohjoispuolelle 14x12 m kokoiseksi ja 40-60 cm syvyiseksi. Kaivun jälkeen savikerroksella tiivistetyn altaan oli tarkoitus toimia vettä keräävänä kosteikkona puistokäytävien risteysalueella, missä paikalle kertynyt vesi oli vuosien saatossa aiheuttanut puistokäytävien alla olevan maan routimista ja asfalttipinnoitteen vaurioitumista. Saneeraustöiden yhteydessä allas varustettiin myös kahdella salaojaputkella. Koska vettä ei enää puistosaneerauksen jälkeen alueelle kuitenkaan kertynyt, täytettiin allas kesällä 2011 mullalla ja varustettiin nupukivireunuksella, minkä jälkeen allas on toiminut istutusalueena.

Kuva 14: Kosteikkoallas pohjaan kaivettuna. Altaan alueella oli säilynyt Ruotsinsalmen aikaista kulttuurikerrostumaa löytöineen, mutta se jätettiin maaperään paikoilleen lähes koskemattomana. S. KyM/M. Kykyri.

Keskikoordinaatti: N 705624.392, E 496585.823; z-pinta: +10.44 m.m.p.y.;
z-pohja: +9.84 m.m.p.y.

S-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 10.44 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: punaruskea, turpeensekainen kompostimulta, joka oli hyvin kuohkeaa ja irtonaista. Kerrospaksuus 10 cm. →

Krs. 2: beigenruskea, paikoin rautaoksidilaikkujen oranssiksi värjäämä hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing$ 5-20 cm). Kerros oli havaittavissa altaan W-puoliskossa, mutta puuttui sen E-puoliskosta. Paikalle levitetty täyttökerros, jonka paksuus oli 25 cm. →

Krs. 3: tummanruskea, irtonainen multa, jossa oli pieniä särmikkäitä kiviä ($\varnothing$ 5 cm). Paksuus 10 cm. →

Krs. 4: mustanruskea, hiekkainen ja erittäin irtonainen multa. Kerroksessa esiintyi runsaasti pieniä tiilenmurenia, särmikästä kiveä ($\varnothing$ 5-15 cm) sekä nokea. Kerroksen alta paljastui altaan S-reunalla jo peruskallion pinta. Todennäköisesti Ruotsinsalmen aikainen kerrostuma, josta löytyi koristelematonta fajanssia, vihreää pullolasia sekä värittömän juomalasin katkelmia (KM 2010087:34-39).

MP 12

Maapilari dokumentoitiin lohkon IV kaivetun altaan N-reunalta.

Keskikoordinaatti: N 705634.083, E 496590.960; z-pinta: +10 m.m.p.y.;
z-pohja: +9.65 m.m.p.y.

NW-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 10 m.m.p.y. Paksuus 3 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, pakkaantunut kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: harmaa, rautaoksidisaostumien oranssiksi täplittämä savi, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing$ 2-10 cm). Kerros oli havaittavissa altaan alueella ainoastaan sen E-sivustalla 2-3 m:n levyisenä vyöhykkeenä altaan E-nurkasta aina MP 12:een vedetyn linjan pohjoispuolella. Täyttökerros, jonka paksuus oli 15 cm. →

Krs. 3: harmaanruskea, irtonainen ja hiesun sekainen keskikarkea hiekkä, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 2$ cm). Täyttökerros, jonka paksuus oli 10 cm. →

Krs. 4: mustanruskea, pakkaantunut ja kostea multa. Kerros oli hiekansekainen ja sisälsi pientä kiveä ($\varnothing \leq 10$ cm) sekä tiilenmurenia. Todennäköisesti Ruotsinsalmen aikainen kerrostuma, josta kaivettiin altaan alueella esiin ainoastaan pinta. Kerros jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

MP 13

Maapilari dokumentoitiin käytävä 2:n E-sivustalta. Kyseessä oli puiston S-päässä sijaitsevan muuntajan NW-puolelle kaivettu uuden valaisimen anturakuoppa, joka tehtiin paikalla sijaitsevan kallioleikkauksen juureen. Valaisimen anturakuoppaan liittyi kaapelikaivanto, joka kaivettiin muuntajan N-nurkasta suoraan luoteeseen. Valaisimen anturakuoppa sijaitsi 5 m pituisen, 70 cm levyisen ja 40-60 cm syvyisen kaapelikaivannon

NW-päässä. Kaivannon kohdalla maa oli kauttaaltaan sekoittunutta, sillä paikalla oli jo aiemmin sijainnut kaapeli, jonka pinta paljastui kaivun yhteydessä.

Koko: 100x100 cm, syvyys 60 cm. Keskikoordinaatti: N 705569.675, E 496609.467; z-pinta: +10.58 m.m.p.y.; z-pohja: +9.98 m.m.p.y.

Maapilari dokumentoitiin kaivannon NE-seinämästä.

NE-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.58 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 2: harmaa hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä. Sekoittunut täyttökerros, jossa sijaitti vanha valokaapeli. Kerroksen paksuus 25 cm. →

Krs. 3: peruskallion pinta. Sijaitti 30-60 cm syvyydellä puiston nurmikentän pinnasta alaspäin mitattuna.

MP 14

Maapilari dokumentoitiin käytävä 3:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705570.398, E 496604.209; z-pinta: +10.75 m.m.p.y.; z-pohja: +10.55 m.m.p.y.

SE-profiili: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.75 m.m.p.y. Paksuus 3 cm. →

Krs. 1: harmaa, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 5$ cm). Kerrosta kaivettiin 15 cm ja se jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

MP 15

Maapilari dokumentoitiin käytävä 3:n W-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705557.453, E 496602.513; z-pinta: +10.33 m.m.p.y.; z-pohja: +10.18 m.m.p.y.

W-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.33 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: harmaanruskea hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 10$ mm). Kerros oli puistokäytävän alueelta poistetun asvaltin alle levitetty pohjustuskerros, joka jatkui alaspäin. Kerros esiintyi puiston alueella kaikilta käytäväosuuksilta poistetun vanhan asfalttipinnoitteen alapuolella. Kerrosta poistettiin ainoastaan 10 cm paksuudelta ja se jatkui alaspäin.

MP 16

Maapilari dokumentoitiin lohkon IV kaivetun puunistutuskuopan NE-seinämästä.

Kuopan koko: 130x200 cm, suunta: NE-SW. Keskikoordinaatti: N 705633.124, E 496588.750; z-pinta: +10.11 m.m.p.y.; z-pohja: +9.51 m.m.p.y.

Kuva 15: Puunistutuskuopat MP 16-19 ennen dokumentointia. Oikealla näkyy samaan puistolohkoon käytävä 3:n länsipuolelle kaivettua kosteikkoallasta. SW. KyM/M. Kykyri.

NE-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.11 m.m.p.y. Paksuus 3 cm. →

Krs. 1: punaruskea, kuohkea ja turvepitoinen kompostimulta. Kerrospaksuus 3 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea ja erittäin sitkeä täyttösavi. Kerros oli rautaoksidipitoinen ja siinä esiintyi joitain kiviä ($\varnothing \leq 10$ mm). Kerrospaksuus 5-10 cm. →

Krs. 3: harmaanruskea, irtonainen ja rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi paikoin pientä kiveä ($\varnothing \leq 10$ mm). Kerrospaksuus 20 cm. →

Krs. 4: mustanruskea, pakkaantunut ja hiekkansekainen multa. Kerros sisälsi runsaasti pientä kiveä, jonka $\varnothing$ oli 5-10 mm. Paikoin hiesuisessa kerroksessa esiintyi runsaasti myös pieniä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm). Löydöt: punasavikeramiikkaa sekä fajanssia, jotka ovat yhdistettävissä Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen (KM 2010087:40-41). Kerrosta kaivettiin 25 cm:n paksuudelta ja se jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

MP 17

Maapilari dokumentoitiin lohkon IV kaivetun puunistutuskuopan N-seinämästä.

Kuopan koko:150x200 cm, suunta: N-S. Keskikoordinaatti: N 705637.314, E 496585.978; z-pinta: +10.12 m.m.p.y.; z-pohja: +9.52 m.m.p.y.

N-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.12 m.m.p.y. Paksuus 3 cm. →

Krs. 1: punaruskea, kuohkea ja turvepitoinen kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa. Kerrospaksuus 3-5 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea hiesu, jossa esiintyi runsaasti pyöreää ja särmikästä kiveä ($\varnothing$ 10-15 cm). Täyttökerroksen paksuus oli 5-10 cm. →

Krs. 3: beigenruskea, irtonainen ja rautaoksidipitoinen hiesu. Täyttökerroksen paksuus oli 10-20 cm. →

Krs. 4: mustanruskea ja erittäin pakkaantunut ja hiekkansekainen multa. Kerros sisälsi runsaasti pientä kiveä, jonka $\varnothing$ oli 5-10 mm sekä pieniä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm). Kerrosta kaivettiin 25-30 cm:n paksuudelta ja se jatkui kaivannon pohjalta alaspäin. Kyseessä oli sama kerros, joka puunistutuskuopassa MP 16 sisälsi Ruotsinsalmen aikaisia löytöjä.

MP 18

Maapilari dokumentoitiin lohkon IV kaivetun puunistutuskuopan NE–seinämästä.

Kuopan koko: 130x200 cm, suunta: NE-SW. Keskikoordinaatti: N 705633.487, E 496584.658; z-pinta: +10.30 m.m.p.y.; z-pohja: +9.80 m.m.p.y.

NE-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.30 m.m.p.y. Paksuus 3 cm. →

Krs. 1: punaruskea, kuohkea ja turvepitoinen kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti männynkaarnaa. Kerrospaksuus 3-5 cm. →

Krs. 2: beigenruskea, irtonainen ja rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi paikoin pientä kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Kerrospaksuus 10-20 cm. →

Krs. 3: harmaanruskea, erittäin pakkaantunut ja hiekkansekainen multa. Kerros sisälsi runsaasti pientä kiveä, jonka $\varnothing$ oli 5-10 mm. Todennäköisesti Ruotsinsalmen aikainen kulttuurikerros. Kerrosta kaivettiin 20 cm:n paksuudelta ja se jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

MP 19

Maapilari dokumentoitiin lohkon IV kaivetun puunistutuskuopan N–seinämästä.

Kuopan koko: 240x200 cm, suunta: N-S. Keskikoordinaatti: N 705636.191, E 496581.861; z-pinta: +10.35 m.m.p.y.; z-pohja: +9.75 m.m.p.y.

N-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.35 m.m.p.y. Paksuus 3 cm. →

Krs. 1: punaruskea, kuohkea ja hiekkainen kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti männynkaarnaa. Kerrospaksuus 10 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 20$ mm). Kuopan W-sivulla tämän kerroksen alla sijaitti jo peruskallion pinta. Kerrospaksuus 20 cm. →

Krs. 3: harmaanruskea, pakkaantunut ja hiekkansekainen multa. Kerros sisälsi pientä kiveä, jonka $\varnothing$ oli ≤ 5 mm. Kerroksessa esiintyi runsaasti myös pieniä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 20$ mm). Mitä todennäköisemmin Ruotsinsalmen aikainen kulttuurikerros, jonka paksuus oli 20 cm. Kerroksen alta paljastui

peruskallion pinta, joka sijaitsee kuopan S-sivustalla vain 15 cm syvyydellä nurmikentän pinnan alapuolella.

5.2.2. Saneerauskohteet K 503-506

K 503

Puiston keskellä, käytävien 2 ja 3 risteyksessä sijaitseva roskakorin paikka. Saneerauksen yhteydessä paikka katettiin puna- ja harmaagraniittisin noppakivin, joiden koko oli 9-10x10-13 cm. Roskakorin betonianturan koko oli 30x30 cm.

Kuva 16: Roskakorin K 503 paikka ennen noppakivikatteen asentamista. W. KyM/M. Kykyri.

Koko: 1,7x1,7 m. Keskikoordinaatti: N 705646.337, E 496612.007;
z-pinta: +9.15 m.m.p.y.; z-pohja: 8.75 m.m.p.y.

Kerrokset:

Krs 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 9.15 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs 1: mustanruskea, hiekkansekainen kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti männynkaarnaa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs 2: harmaanruskea ja sitkeä täyttösavi, jossa rautaoksidivärjäytymiä. Kerroksessa esiintyi hieman pientä, pyöreää kiveä ($\varnothing \leq 1$ cm). Kerrospaksuus 20 cm. →

Krs. 3: tummanruskea, hieno hiekka, jossa esiintyi hieman pientä tiilenmurenta. Kerrosta kaivettiin 10 cm:n paksuudelta ja se jatkui alaspäin.

K 504

Käytävä 3:n E-reunalle saneerattu puistonpenkin paikka.

Koko: 3,5x1,8 cm, suunta: N-S, keskikoordinaatti: N 705639.495, E 496608.997;
z-pinta: +9.56 m.m.p.y.; z-pohja: +9.36 m.m.p.y.

Paikalla sijaitsi jo aiemmin puistonpenkki, johon liittyvä harmaa betonitiilikate poistettiin saneerauksen yhteydessä ja korvattiin punaruskealla betonikivellä. Uutta betonikivikatetta varten penkin paikkaa syvennettiin keskimäärin 20 cm:ä.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +9.56 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: mustanruskea, hiekasekainen kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea ja sitkeä täyttösavi, jossa oli rautaoksidivärjäytymiä. Kerroksessa esiintyi hieman pientä, pyöreää kiveä ($\emptyset \leq 1$ cm). Kerrosta kaivettiin vain 15 cm:n paksuudelta ja se jatkui alaspäin.

K 505

Käytävä 3:n W-reunalla saneerattu puistonpenkin paikka.

Koko: 3,2x1,7 m, suunta: N-S, keskikoordinaatti: N 705601.328, E 496602.168;
z-pinta: +11.19 m.m.p.y.; z-pohja: +10.99 m.m.p.y.

Paikalla sijaitsi jo aiemmin puistonpenkki, johon liittyvä harmaa betonitiilikate poistettiin saneerauksen yhteydessä ja korvattiin punaruskealla betonikivellä. Uutta betonikivikatetta varten penkin paikkaa syvennettiin keskimäärin 20 cm:n syvyydeltä.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +11.19 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, hiekasekainen kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa ja särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 30$ mm). Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: vaaleanharmaa, kuiva savi, joka oli rautaoksidipitoista. Täyttösavikerros, jota kaivettiin ainoastaan 10 cm ja joka jatkui alaspäin kaivannon pohjalta.

K 506

Käytävä 3:n S-päähän saneeratun roskakorin paikka. Roskakorin betonianturan koko oli 30x30 cm.

Koko: 1,4x1,3 m. Keskikoordinaatti: N 705552.793, E 496600.985; z-pinta: +10.31 m.m.p.y.; z-pohja: +9.91 m.m.p.y.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.31 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: mustanruskea, hiekansekainen kompostimulta, jossa esiintyi männynkaarnaa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea täyttösavi, joka oli hiesunsekainen. Kerros oli erittäin pakkaantunut ja sisälsi multalaikkuja. Kerrospaksuus 25 cm. →

Krs. 3: vaaleanruskea, pakkaantunut hiesu, jossa esiintyi rautaoksidisaostumia. Kerroksessa esiintyi myös pieniä multalaikkuja sekä tiilenpaloja ($\varnothing \leq 1$ cm). Kerrosta kaivettiin ainoastaan 10 cm:ä ja se jatkui kaivannossa alaspäin.

5.2.3. Salaojakaivannot 1-2

Salaojakaivanto 1

Kapea oja kaivettiin lohko IV:n kosteikkoaltaan sekä lohkossa III sijainneen kallio-paljastuman välille käytävä 3:n N-pään poikki.

Kuva 17: Salaoja 1 pohjaan kaivettuna. Peruskallion pinta tuli vastaan jo kuvassa näkyvällä syvyydellä kaivannon NE-päässä (kuvan alareuna) sekä puisto-käytävän keskiosassa. NE. KyM/M. Kykyri.

Koko: pituus n. 12 m, leveys 40 cm ja syvyys 30 cm. Suunta: NE-SW.

Koordinaatit: N 705629.484, E 496594.174 (SW-pää); N 705632.085, E 496607.588 (NE-pää); z-pinta: +9.76 m.m.p.y. (SW-pää) - +9.88 m.m.p.y. (NE-pää); z-pohja: +9.46 m.m.p.y.

NE-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +9.88 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: harmaanruskea ja pakkaantunut täyttösavi. Kerrospaksuus 8 cm. →

Krs. 2: mustanruskea, pakkaantunut ja hiekkainen multa. Löydöt: pala punasavikeramiikkaa ja koristeleमतonta valkoista fajanssia (KM 2010087:32-33). Ruotsinsalmen aikainen kerrostuma, jonka paksuus kallion päällä oli ainoastaan 3-5 cm. Puistokäytävän kohdalla kerros oli käytännössä kokonaan tuhoutunut, sillä poistetun asfaltin pohjustushiesu ulottui puistokäytävän kohdalla aina 25 cm:n syvyyteen peruskallion pintaan saakka.

Salaojakaivanto 2:

Kapea oja kaivettiin lohko IV:n alueelle kaivetun kosteikkoaltaan sekä käytävä 4:n välille.

Kuva 18: Salaoja 2 pohjaan kaivettuna. Taustalla pohjaan kaivettu ja savettu kosteikkoallas. NW. KyM/M. Kykyri.

Koko: pituus 17 m, leveys 40-50 cm ja syvyys 20-25 cm. Suunta: NW-SE.

Koordinaatit: N 705632.531, E 496593.343 (SE-pää); N 705646.537, E 496590.547 (NW-pää); z-pinta: +9.72 m.m.p.y. (SE-pää) - +9.78 m.m.p.y. (NW-pää); z-pohja: +9.53 m.m.p.y.

NW-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +9.78 m.m.p.y. Paksuus 3-5 cm. . →

Krs. 1: punaruskea, hiekansekainen kompostimulta. Kerrospaksuus 5-10 cm. →

Krs. 2: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidipitoinen täyttösavi. Kerroksessa esiintyi paikoin multalaikkuja ja pientä kiveä ($\emptyset \leq 5$ mm). Kerrospaksuus 10-15 cm. →

Krs. 3: vaaleanbeige, erittäin irtonainen ja rautaoksidilaikkuinen hiesu. Täyttökerros, josta paljastui vain yläpinta. Kerros jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

Kuva 19: Käytävä 3:n N-pää saneerattuna. Kuvassa näkyvät vasemmalla myös saneeratut kohteet K 503-K 504: roskakorin ja puistonpenkin paikat. N. KyM/M. Kykyri.

5.3. KÄYTÄVÄ 2 - LOHKO II/III

5.3.1. Maapilarit MP 20-23

MP 20

Maapilari dokumentoitiin käytävä 2:n S-seinämästä.

Keskikoordinaatti: N 705645.051, E 496630.014; z-pinta: +8.70 m.m.p.y.;
z-pohja: +8.35 m.m.p.y.

S-profiili: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 8.70 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: harmaanruskea ja rautaoksidipitoinen täyttösavi. Kerros oli paikoin hiekan ja mullan sekainen ja siinä esiintyi runsaasti tiilenpaloja. Löydöt: resentiä väritöntä, turkoosia ja ruskeaa pullolasia. Kerrospaksuus 15-20 cm. →

Krs. 2: beigenruskea, rautaoksidilaikkuinen hiesu. Ohut linssi, jonka paksuus oli 3 cm. →

Krs. 3: harmaanruskea, paikoin savinen ja multainen hiesu. Kerroksessa esiintyi myös tiilenpaloja. Löydöt: resenttiä kirkasta pullolasia. Kerrosta kaivettiin ainoastaan 10 cm ja se jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

Kuva 20: Käytävä 2 ennen asfaltin poistoa. Oikealla saneerattu roskakorin paikka K 503. Taustalla J. Matilainen ja J. Uotinen poistavat puistonpenkin K 507 vanhaa betonitiilikatetta. W. KyM/M. Kykyri.

MP 21

Kuva 21: Maapilari MP 21 siistittynä. Seinämän yläosassa erottuvat alueen puistovaiheeseen liittyvät multa- ja täyttösavikerrokset. NE. KyM/M. Kykyri.

Maapilari dokumentoitiin käytävä 2:n puistonpenkin paikan K 507 W-päädystä.

Keskikoordinaatti: N 705643.776, E 496631.703; z-pinta: +8.73 m.m.p.y.;
z-pohja: +8.23 m.m.p.y.

NE-profiili: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +8.73 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: likaisenharmaa, erittäin pakkaantunut täyttösävi, jossa oli runsaasti rautaoksidisaostumia. Kerroksessa esiintyi runsaasti pieniä tiilenpaloja ($\emptyset \leq 20$ mm) sekä särmikästä ja pyöreää kiveä ($\emptyset \leq 10$ mm). Kerrospaksuus 15 cm. →

Krs. 2: ruskeanharmaa hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 20$ mm). Kerrospaksuus oli 15-20 cm. →

Krs. 3: ruskeanoranssi, rautaoksidipitoinen hiesu. Kerroksen pohjalla esiintyi pienen tiilenmurenen lisäksi särmikästä kiveä, jonka $\emptyset$ oli ≤ 50 mm. Kerroksen paksuus oli 10 cm. →

Krs. 4: oranssibeige pohjahiesu, joka oli rautaoksidin värjäämä. Kerroksessa esiintyi hyvin runsaasti särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 50$ mm). Steriili pohjamaa, joka jatkui alaspäin.

MP 22

Maapilari dokumentoitiin käytävä 2:n S-seinämästä.

Keskikoordinaatti N 705642.758, E 496646.129; z-pinta: +8.41 m.m.p.y.;
z-pohja: +8.11 m.m.p.y.

S-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 8.41 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, kuohkea ja hiekkainen kompostimulta. Kerrospaksuus 3-5 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea täyttösävi, joka oli rautaoksidin laikukkaaksi värjäämä. Kerroksessa, joka oli erittäin pakkaantunut, esiintyi joitain 5-10 cm:n kokoisia kiviä. Kerrosta kaivettiin alaspäin 20 cm, millä korkeudella sen pohja ei vielä tullut vastaan.

MP 23

Keskikoordinaatti N 705640.844, E 496662.811; z-pinta: +7.94 m.m.p.y.;
z-pohja: +7.69 m.m.p.y.

S-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +7.94 m.m.p.y. Paksuus 3-5 cm. →

Krs. 1: punaruskea, hiekansekainen ja kuohkea kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti männynkaarnaa ja puulastua. Kerrospaksuus 10 cm. →

Krs. 2: harmaanruskea, pakkaantunut ja savensekainen hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 30$ mm). Kerrosta kaivettiin 10 cm ja se jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

6.1.2. Saneerauskohde K 507

K 507

Saneerattu puistonpenkin paikka, joka sijaitsi käytävä 2:n S-sivustalla. Penkin paikka päällystettiin saneerauksen yhteydessä betonikivikatteella.

Kuva 22: Käytävää 2 kaivetaan lopulliseen syvyyteensä. Samoin kuin käytävä 3:n aluetta, ei myöskään käytävää 2 syvennetty kuin sen reunoilta, jotka varustettiin myöhemmin nupukivisin vesiurin. Vanha asvaltin hiesupohjustus jätettiin uuden betonikivikatteen alle. W. KyM/M. Kykyri.

Koko: 3,3x1,7 cm, suunta: E-W. Koordinaatit N 705642.745-705644.854, E 496631.878-496635.226; z-pinta: +8.51-8.67 m.m.p.y.; z-pohja: +8.23 m.m.p.y.

Paikalla sijaitsi jo aiemmin puistonpenkki, johon liittyvä betonitiilikate poistettiin saneerauksen yhteydessä ja korvattiin punaruskealla betonikivellä. Uutta betonikivikatetta varten penkin paikkaa syvennettiin keskimäärin 20 cm:ä.

Kerrokset: ks. MP 21.

Kuva 23: Käytävä 2 saneerattuna. Käytävän eteläsivustalla (oik.) näkyy myös saneeratut kohteet K 503 sekä kauempana K 507. Käytävän pitkille sivuille on levitetty paksu kompostimultakerros. W. KyM/M. Kykyri.

5.4. KÄYTÄVÄ 4 - LOHKO IV/I

Kuva 24: Käytävä 4 ennen saneerausta ja asfaltin poistoa. W. KyM/M. Kykyri.

5.4.1. Maapilarit MP 24-25

MP 24

Kuva 25: Käytävän N-seinämaa esiin kaivettuna. Multakerrosten ja asfaltin pohjustushiesun alla näkyy rautaoksidipitoisen kellertävän hiesukerroksen pintaa. Mittatikku on maapilari MP 24:än kohdalla. Oikealla alakulmassa on esillä valmiiksi asennettua nupukivistä vesiuraa. NE. KyM/M. Kykyri.

Keskikoordinaatti: N 705653.442, E 496586.886; z-pinta: +10 m.m.p.y.;
z-pohja: +9.70 m.m.p.y.

N-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 10 m.m.p.y. Paksuus 5 cm.

Krs. 1: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Kerrospaksuus 10 cm. →

Krs. 2: beigenruskea, erittäin rautaoksidipitoinen hiesu. Täyttökerros, jonka paksuus oli 15 cm. →

Krs. 3: harmaanruskea, kostea hiesu, jossa esiintyi hieman pientä särmikästä kiveä. Kerroksesta kaivettiin esille vain pinta.

Kerros 2:n alapuolelta ei käytävän vastakkaisesta S-seinämästä tullut esille kerrosta 3, vaan harmaa täyttösavikerros, joka paljastui puiston W-osasta jo vuonna 2008, kun sinne kaivettiin puunistutuskuoppia (Kykyri 2008). Molemmat kerrokset ulottuivat kaivannon seinämistä puistokäytävän puolelle, mutta niiden välinen raja oli epäselvä ja vaikeasti hahmotettavissa. Molempien kerrosten päällä sijaitsi kuitenkin asvaltin pohjustushiesukerros. Käytävä 4:än S-seinämissä savinen täyttökerros oli havaittavissa yhtenäisenä horisonttina puistonpenkin K 508 paikan W-reunasta aina käytävän W-päähän saakka. Samalla sivustalla käytävää, aivan käytävän W-päässä esiintyi kaivannon seinämän täyttösavessa myös lohkokiveä ($\varnothing$ 30-40 cm), jota havaittiin myös puistokäytävän alueella. Kyseessä oli sama lohkokivitäyttö, joka oli osittain paljastunut puiston Keskuskadun sivustalta jo vuosien 2008 ja 2009 puistovalvontojen yhteydessä (Kykyri 2008-2009).

MP 25

Keskikoordinaatti: N 705655.101, E 496572.203; z-pinta: +10.57 m.m.p.y.;
z-pohja: + 10.32 m.m.p.y.

N-seinämä: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 10.57 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, hiekan ja kiven ($\varnothing \leq 5$ cm) sekainen multa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: tummanruskea ja pakkaantunut kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti puunkaarnaa. Kerrospaksuus 2-3 cm. →

Krs. 3: likaisenharmaa ja erittäin pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi rautaoksidisaostumien lisäksi särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 30$ mm). Täyttökerrosta kaivettiin vain 15 cm ja se jatkui kaivannossa alaspäin.

5.4.2. Saneerauskohteet K 508-510

K 508

Puistonpenkki K 509:n E-puolella sijainnut roskakorin paikka, josta vanha roskakori poistettiin. Tilalle ei asennettu uutta roskakoria.

Koko: 70x70 cm, keskikoordinaatti N 705649.478, E 496586.848;
z-pinta: +10.01 m.m.p.y.; z-pohja: +9.71 m.m.p.y.

S-profiili: dokumentoidut kerrokset ylimmästä alimpaan lueteltuina:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = + 10.01 m.m.p.y. Paksuus 3 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, hiekansekainen ja kuohkea multa. Kerrospaksuus 7 cm. →

Krs. 2: tummanruskea ja pakkaantunut kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti männynkaarnaa ja puiden oksien katkelmia. Kerrospaksuus 3-5 cm. →

Krs. 3: likaisenharmaa, kostea hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 30$ mm), multalaikkuja ja rautaoksidisaostumia. Kerros jatkui kaivannon pohjalla alaspäin.

K 509

Käytävä 4:n S-reunalle saneerattu puistonpenkin paikka.

Koko: 3,1x1,7 m, suunta: E-W, koordinaatti N 705648.398-705650.414, E 496583.254-496586.375; z-pinta: +10.01 m.m.p.y.; z-pohja: +9.71 m.m.p.y.

Paikalla sijaitsi jo aiemmin puistonpenkki, johon liittyvä betonitiilikate (tiilikoko 13,5x17,5 cm) poistettiin saneerauksen yhteydessä ja korvattiin punaruskealla betonikivellä. Uutta betonikivikatetta varten penkin paikkaa syvennettiin keskimäärin 30 cm:ä.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +10.01 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: punertava, keskikarkea hiekka, joka oli betonitiilipinnoitteeseen liittyvä pohjustushiekka. Paksuus 20-25 cm. →

Krs 2: harmaa hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 30$ mm). Kerros, josta kaivettiin esiin vain pinta, jatkui kaivannon pohjalta alaspäin.

K 510

Saneeratun puistokäytävän W-päässä, Keskuskadun sivustalla sijaitseva roskakorin paikka. Saneerauksen yhteydessä paikka katettiin graniittisin noppakivin. Roskakorin betonianturan koko oli 30x30 cm.

Koko: 170x120 cm. Keskikoordinaatti N 705656.242, E 496564.758; z-pinta: +11.25 m.m.p.y.; z-pohja: +10.95 m.m.p.y.

Kerrokset:

Krs. 0: nurmikenttä, jonka z-pinta = +11.25 m.m.p.y. Paksuus 5 cm. →

Krs. 1: tummanruskea, hiekan sekainen multa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 2: tummanruskea ja pakkaantunut kompostimulta, jossa esiintyi runsaasti puunkaarnaa. Kerrospaksuus 5 cm. →

Krs. 3: likaisenharmaa ja erittäin pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi rautaoksidisaostumien lisäksi särmikästä kiveä ($\emptyset \leq 30$ mm). Täyttökerrosta kaivettiin vain 15 cm ja se jatkui kaivannossa alaspäin.

Kuva 26: Käytävä 4 saneerattuna. Käytävän molemmin puolin näkyy alueelle syksyllä 2010 levitetty uusi kompostimultakerros. E. KyM/M. Kykyri.

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Syksyn 2010 puistosaneeraukseen liittyneen valvontakaivauksen yhteydessä talteen otetut arkeologiset löydöt olivat lukumääräisesti vähäisiä, mikä oli seurausta paitsi noudatetusta kaivausmenetelmästä (konekaivu) myös yhteydessä työmaan kiireiseen aikatauluun. Toisaalta kaivussyvyys oli pääosassa dokumentoituja kaivantoja vähäinen, käsittäen ainoastaan puistoalueen 1900-2000-luvulle ajoittuvat kerrokset, joilla ei ollut tutkimuksellisesti varsinaista arkeologista mielenkiintoa. Vanhoja, Ruotsinsalmen aikaan ajoittuvia löytöjä tavattiin lähinnä niistä kaivannoista, jotka kaivettiin yli 30 cm:n syvyisiksi. Tätä matalammissa kaivannoissa esiin tulleet löydöt olivat pääosin resenttejä.

Saneeraustöiden yhteydessä poistettiin puiston vanhimmista ja stratigrafisesti alimmista kerroksista ainoastaan ne, joiden kaivaminen oli puistotöiden vuoksi välttämätöntä. Sen sijaan paikoilla, joissa vanhimmat kerrokset oli mahdollista jättää kokonaan tai osittain koskemattomiksi, ei kerroksia kaivettu kuin minimisyvyyteen. Kaivutyön yhteydessä oli mahdollista kerätä talteen pääasiallisesti vain ne löydöt, jotka tulivat esille kaivantojen pohjaa ja seinämiä siistittäessä. Näistäkin ainoastaan yksiselitteisesti kerrossidonnaiset löydöt otettiin talteen. Jälkitöiden yhteydessä vain vanhimmat, Ruotsinsalmen aikaan liittyvät löydöt luettelointiin (KM 2010087:1-41; liite 2).

Valvontatyön yhteydessä alimmista kerroksista talteen otettu löydöstö oli tavanomaista kaupunkiarkeologista talousjätettä: mm. pullolasia, fajanssia, punasavi- ja harmaasavi-keramiikkaa sekä eläinten luita (kuva 27). Ylimmistä kerroksista löytyi myös resenttiä lasia ja keramiikkaa sekä muovia ja metallia, joita oli paikoin, varsinkin käytävä 1:n alueella, sekoittunut myös alempiin kerroksiin. Nykyisen puistoalueen Ruotsinsalmen aikaiseen asutukseen yhdistettäviä kerroksia löytöineen paljastui käytävä 1:n varrelta sekä käytävien 3 ja 4 väliseltä risteysalueelta, jonne kaivettiin muita alueita syvempiä kaivantoja: mm. kosteikkoallas sekä puunistutuskuoppia.

Kuva 27: Punasavikeramiikkaa, slaavilaista keramiikkaa, fajanssia, tasolasia ja juomalasin pohja käytävä 1:n valokaapelikaivannosta paljastuneesta Ruotsinsalmen aikaisesta kerrostumasta (KM 2010087: 17-18, 20-21). Kuva KyM/M. Kykyri.

7. YHTEENVETO

Vaikka vuoden 2010 Toivo Pekkasen puiston saneeraustyöt kohdistuivat pääasiallisesti alueen stratigrafisesti ylimpiin ja iältään nuorimpiin kerroksiin, saatiin kaivutöiden yhteydessä suoritetun arkeologisen valvonnan ja dokumentoinnin yhteydessä uutta tietoa myös puistoalueen vanhemmasta historiasta. Jo aiemmin, vuosina 2008 ja 2009 suoritettujen arkeologisten valvontatöiden yhteydessä oli käynyt ilmi, että puistoalueen stratigrafia oli varsin yksinkertainen, kerrosten lukumäärä pieni ja kerroskasvu vähäistä (Kykyri 2008-2009).

Ruotsinsalmen yhdyskunnan lyhyen kukoistuskauden jälkeen oli nykyisen puistoalueen asutuskäyttö ollut vähäistä ja uusien kulttuurikerrosten kasvu alueella oli hidastunut. Kun aluetta 1950-luvulta lähtien ryhdyttiin vähitellen raivaamaan puistokäyttöön, sinne syntyi ja tuotiin uusia kerroksia maansiirto- ja puistotöiden yhteydessä. Nuorin näistä kerroksista on syksyllä 2010 saneerattujen puistokäytävien sivustoille levitetty kompostimultakerros, joka oli paksuudeltaan 20-40 cm (kuvat 26, 28). 1900-luvulla puiston alueelle on multakerrosten lisäksi tuotu ja levitetty myös savi-, hiesu- ja lohkokivi-täyttökerroksia.

Syksyn 2010 valvontatyön yhteydessä saatiin uutta tietoa puistoalueen vanhimmista kerroksista niin puiston pohjoisosasta kuin sen keskustastakin. Käytävä 1:n alueen kerrosten luonteesta ei ollut aiempaa tietoa, mutta puiston keskustan alueelta oli jo vuosien 2008 ja 2009 valvontatöiden yhteydessä paljastunut vanhoja kulttuurikerroksia löytöineen.

Vuoden 2010 valvonnan yhteydessä kävi ilmi, että Ruotsinsalmen aikaisen asutuksen jälkeensä jättämä kerrostuma on puiston keskustassa laaja-alaisempi kuin mihin aiemmat tutkimustulokset viittaavat ja että myös puiston pohjoisosassa, mistä ei ollut aiempia

arkeologisia stratigrafisia havaintoja, on Ruotsinsalmen aikainen kerrostuma säilynyt ainakin paikoitellen käytävä 1:n alueella. Valvonnan yhteydessä saatiin täsmennystä myös puistoalueella sijaitsevien 1900-luvulla alueelle tuotujen savi- ja kivitäyttökerrosten laajuuteen. Edellinen näistä näyttää puiston keskusalueen lisäksi ulottuvan käytävä 3:n alueella aina puiston W-nurkkaan samoin kuin puiston lounaissivustalta jo aiemmin tavattu lohkokivitäyttökkin.

Kuva 28: Toivo Pekkasen puisto saneerattuna. Kuvassa vasemmalla näkyy kompostimultakerrosta, joka levitettiin puistokäytävien reunoille saneeraustöiden päätteeksi. S. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Koskemattomien vanhojen kerrosten säilyneisyys nykyisen Toivo Pekkasen puiston alueella edellyttää jatkossakin varovaisuuteen alueella suoritettavien puistonrakennus-, maanmuokkaus- ja puunistutustöiden yhteydessä. On myös tärkeää pitää mielessä, että koskemattomia, aiemmin dokumentoimattomia kulttuurikerroksia voi olla vielä säilynyt myös muualla, toistaiseksi tutkimattomissa osissa puistoa. Jatkossa olisi toivottavaa, että puistoa voitaisiin tutkia myös laaja-alaisempina ja yhtenäisempinä alueina, eikä vaan lukemattomina pieninä kuoppina ja kaivantoina, jotka pahimmillaan rikkovat puistoalueen vanhat kerrostumat ja rakenteet, ja tarjoavat arkeologiselle tutkimukselle tavanomaista vaikeammat lähtökohdat.

Kotkassa 7.12. 2011

Marita Kykyri

8. LÄHDELUETTELO

8.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. Museoviraston arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmengårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844.

Kotka Stads tomtebok 1884-. Upprättad år 1884 af Emil Graeffe. Bic 3. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto.

Kykyri, Marita 2008. Kotka, Toivo Pekkasen puisto. Arkeologinen valvontakaivaus 2008. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2009. Kotka, Toivo Pekkasen puisto. Arkeologinen valvontakaivaus 2009. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67af C. Reuter. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kaupunkikartat/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02.

Planritning öfver Kotka Stad i Kymmene socken och härad af Wiborgs län. Uppgjord år 1891 af Karl Appelberg. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/MH/ kaupunkikartat. Iq 1. 251:04.

Planritning öfver Kotka stad i Kymmene socken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1878 af Konstantin Järnefelt. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/ Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/ Kaupunkikartat/Kotkan kartat. Ich* 4. 265.01.

Rakennuspiirustukset. Keskuskadun ja Koulukadun kulmaus. Kymenlaaksonkatu 22-24. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto IV.

Ruotsinsalmen sataman pääsuunnitelma Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D.

VIK 3. Kotkansaaren sekä läheisten saarten asemakaavakartta, yksityishenkilöiden omistamat maat ja kohteet merkittyinä. 6/18.10. 1859. Museoviraston arkisto. Käännös Varvara Protassova.

Virastokartta. Kotkansaari. Mk 1:15 000.

8.2. Painetut lähteet:

Kivinen, Olli 1964. Kotka. 1964 keskustan asemakaavaselostus. Sine loco.

Rosén, Ragnar 1953. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

8.3. Sanomalehdet

Eteenpäin 15.9.1959. Kotkan kaupungin rakentamaton kortteli raivataan siistimmäksi.

Kaupunkilehti Ankkuri 21.4. 2010. Puistojen rakentamiseen käytössä 600 000 euroa.

Kaupunkilehti Ankkuri 4.8. 2010. Pekkasen puisto remontissa ensi vuoteen.

Kymen Sanomat 5.8. 2010. Toivo Pekkasen puisto saa syksyllä betonikivetyksen.

9. LIITELUETTELO

No: 1: valokuvaluettelo YLEV51844:1-345

No: 2: löytöluettelo KM 2010087:1-41

No: 3: karttaluettelo KyM:1-2

Etukannen kuva: Näkymä Toivo Pekkasen puistoon ennen saneerausta. Kalliolla laiduntaa kaksi taiteilija Miina Äkkijyrkän tekemään vasikkaveistosta, jotka sijoitettiin puistoon keväällä 2010. S. Kuva: KyM/M.Kykyri.